कुटुंबाचे अंदाजपत्रक

पैशांची थैली

http://www.google.co.in/imgres?imgurl=&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.shutterstock.com%2Fs%2F%2522money%2Bbag%2Bwith%2Brupee%2Bsign
%2522%2Fsearch.html&h=0&w=0&tbnid=czJ9CX1WHrVs2M&zoom=1&tbnh=268&tbnw=188&docid=XD3sgdyQU3E-XM&tbm=isch&ei=rbYzU-

कुटुंबाचे अंदाजपत्रक

- आमच्या शाळेचे स्नेहसंमेलन अगदी आठवड्यावर येऊन ठेपले होते आणि आम्ही सर्व मुले त्याच्या तयारीत अगदी मग्न होतो.विशेष म्हणजे आमच्या स्नेहसंमेलनाच्या नियोजन प्रमुखांनी सर्व निधीच्या जमाखर्चाची जबाबदारी आमच्या गटावर सोपवली होती.

त्यामुळे आम्ही मुले त्यासाठी सज्ज झालो.शाळेच्या व्यवस्थापन समितीने मंजूर केलेला निधी, शिक्षकांनी केलेले अर्थसहाय्य आणि विद्यार्थ्यांनी दिलेली वर्गणी यांच्या आधारे सजावट,फुले,बक्षिसे,अल्पोपहार इत्यादी खर्चाची यादी केली होती.

- आता या सर्व बाबींचा जमाखर्च आणि कार्यक्रमाची सर्व तयारी या गोष्टी हाताळताना आमची पुरती धांदल उडाली होती.मग चला तर आज आपण जमाखर्चाचे ताळेबंद म्हणजेच अंदाजपत्रक याविषयी माहिती घेऊयात.

अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

- “उत्पन्न आणि खर्चाच्या ताळेबंदाला अंदाजपत्रक असे म्हणतात.”
- अंदाजपत्रक शब्द ‘बजेट’(baguette)फ्रेंच या शब्दापासून आला.
- अर्थ ‘वित्तीय,कागदपत्रे असलेली थैली’

कुटुंबाचे अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

- “जेव्हा उत्पन्न आणि खर्च यांच्या नियोजनाची प्रक्रिया एखाद्या कुटुंबासाठी असते तेव्हा त्यास कुटुंबाचे अंदाजपत्रक असे म्हणतात.”

कुटुंबाच्या अंदाजपत्रकाची वैशिष्ट्ये

- कुटुंबाचे अपेक्षित उत्पन्नाचे दर्शविणारे पत्रक
- कालावधी एक महिना असतो.
- मुख्यतः कुटुंबप्रमुखांद्वारे तयार केलेले
- कुटुंबाचे राहणीमान दर्शविते.
- अंदाजपत्रक आखताना एकूण उत्पन्नाच्या आधारे

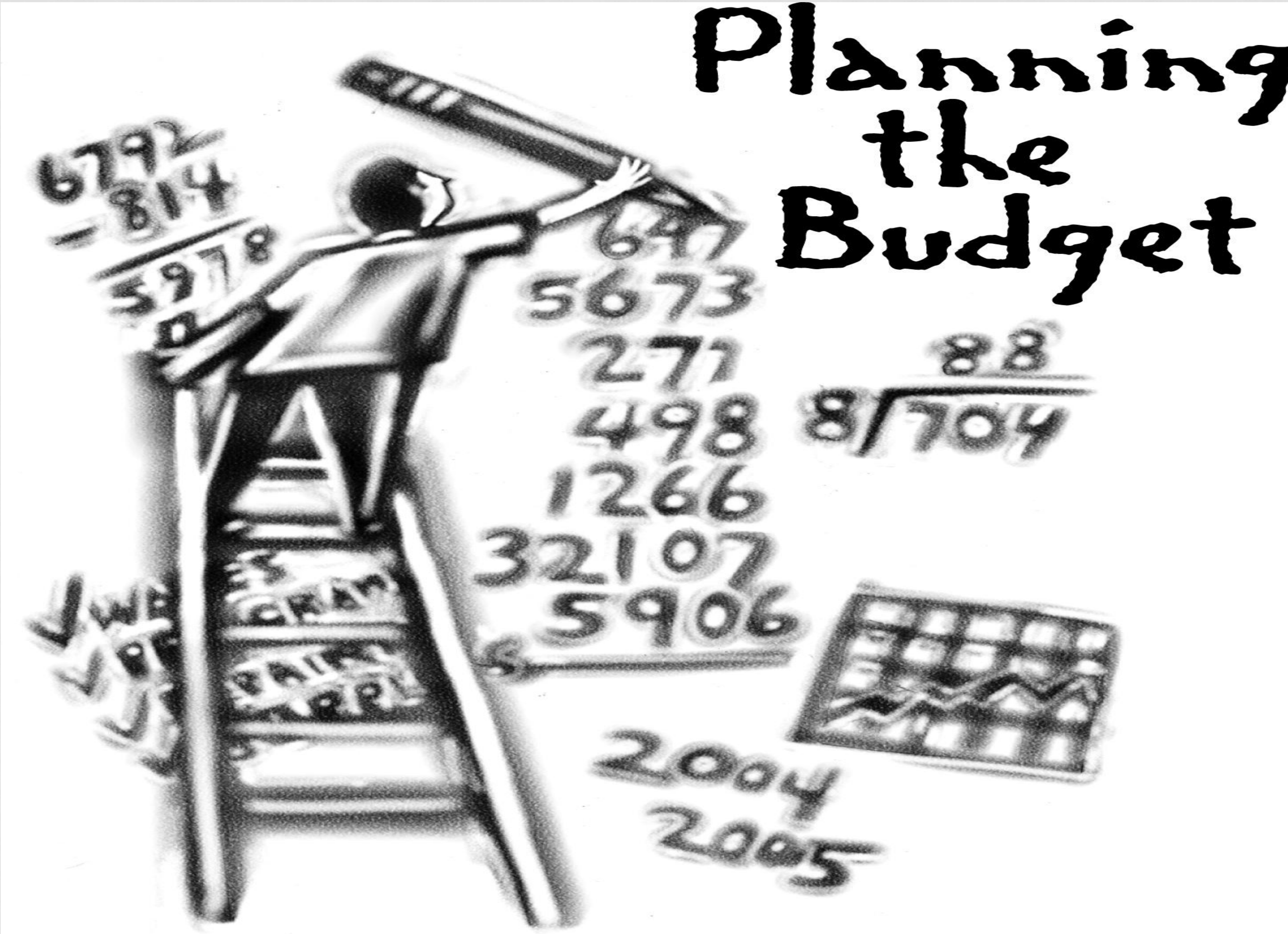

https://www.google.co.in/search?q=budget&biw=1024&bih=667&tbm=isch&imgil=I_H7XVkZ72Db1M%253A%253Bhttps%253A%252F%252Fencrypted-

अंदाजपत्रकाचे वैशिष्ट्ये

कुटुंबाचे अपेक्षित उत्पन्नाचे दर्शविणारे पत्रक

कालावधी एक महिना असतो.

मुख्यतः कुटुंबप्रमुखांद्वारे तयार केलेले

कुटुंबाचे अंदाजपत्रक

कुटुंबाचे राहणीमान दर्शविते.

अंदाजपत्रक आखताना एकूण उत्पन्नाच्या आधारे विविध खर्च ठरणे आवश्यक

कुटुंबाच्या उत्पन्न व खर्चाचे संपुर्ण चित्रच .

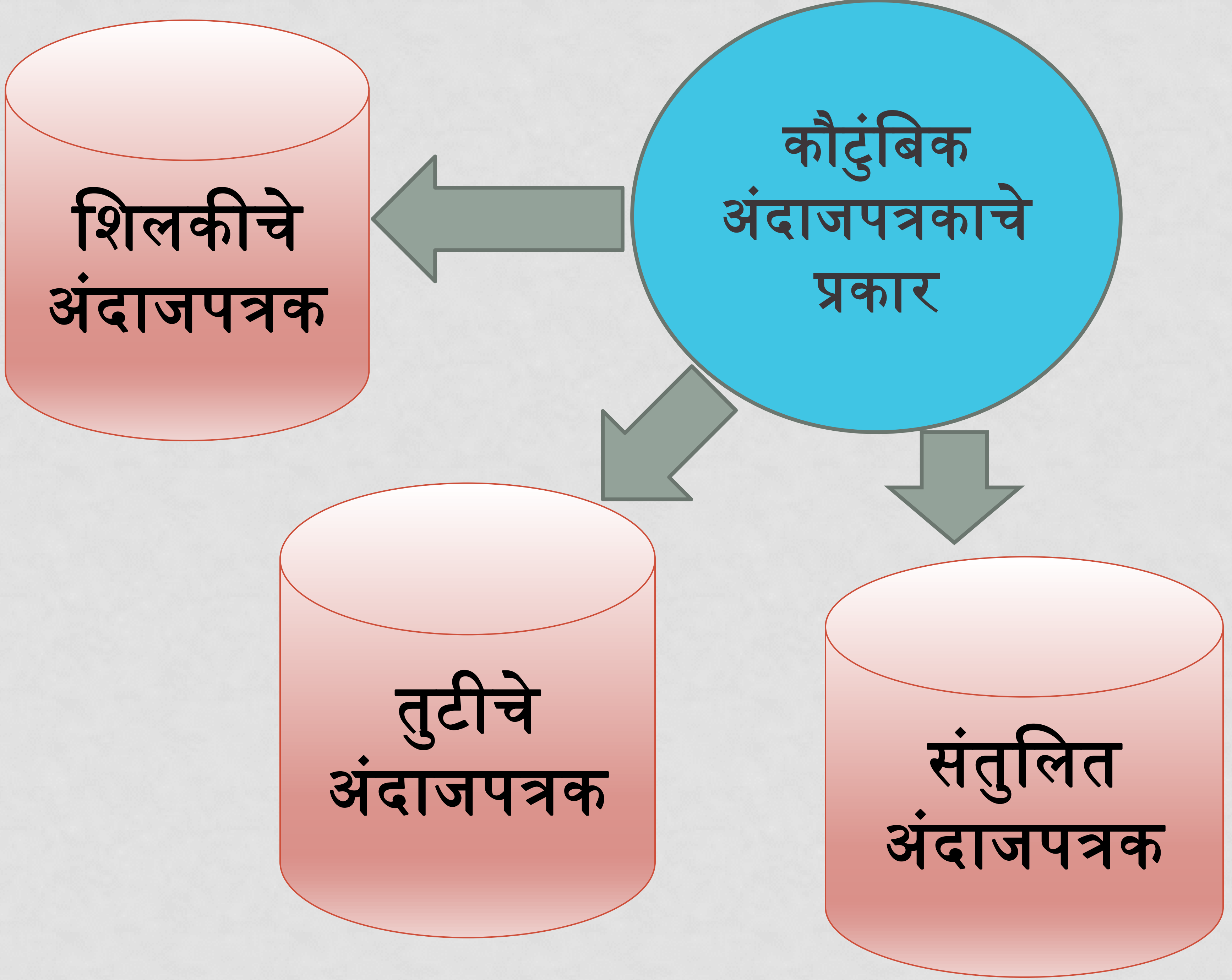
कौटुंबिक अंदाजपत्रकाचे प्रकार
शिलकीचे अंदाजपत्रक
तुटीचे अंदाजपत्रक
संतुलित अंदाजपत्रक

कौटुंबिक अंदाजपत्रकाचे फायदे

- कुटुंबाचे एकूण उत्पन्न व खर्च यांची कल्पना
- अनावश्यक खर्च नियंत्रणात ठेवण्यासाठी मार्गदर्शन
- बचतीचे महत्त्व स्पष्ट
- आपल्या उत्पन्नातून कमाल समाधान मिळवून देण्यास मदत

कुटुंबाला विविध मार्गांनी मिळणाऱ्या एकूण उत्पन्नाचा समावेश प्राप्तीमध्ये होतो.

- शेती व इतर व्यवसायातून मिळणारे उत्पन्न
- बचत व गुंतवणूकी वरील व्याज
- व्यवसाया मधील नफा
- जुन्या मालमत्तेच्या विक्रीतून मिळणारे उत्पन्न
- घर किंवा दुकानाचे भाडे
- इतर स्त्रोतांपासून मिळणारे उत्पन्न इत्यादी

अंदाजपत्रकाचे मुख्य घटक

- प्राप्ती- कुटुंबाला विविध मार्गांनी मिळणाऱ्या एकूण उत्पन्नाचा समावेश
- उदा.शेती व इतर व्यवसायातून मिळणारे उत्पन्न,
- बचत व गुंतवणूकीवरील व्याज,
- व्यवसायातील नफा,
- जुन्या मालमत्तेच्या विक्रीतून मिळणारे उत्पन्न,
- घर किंवा दुकानाचे भाडे,
- इतर स्त्रोतांपासून मिळणारे उत्पन्न इत्यादी

खर्च

- अंदाजपत्रकातील दुसरा घटक-खर्च
- खर्चामध्ये वेगवेगळ्या वस्तू व सेवांवर केलेल्या खर्चांचा समावेश
- उदा.गृहकर्जाचा हप्ता,शिक्षण,विम्याचा हप्ता,अन्नधान्य,कपडे,वीज,दूरध्वनी,प्रवास,औषधे,इंधन यावरील खर्च,भविष्यकालीन बचत इत्यादी
- कुटुंबाचे अंदाजपत्रक हे उत्पन्नाचे स्रोत,कुटुंबातील सदस्यसंख्या,कर्जाची बाबी,बचत आणि भविष्याची सोय इत्यादींवर अवलंबून

कौटुंबिक खर्च

- गृहकर्जाचा हप्ता
- वीज
- शिक्षण
- दूरध्वनी
- विम्याचा हप्ता
- प्रवास
- अन्नधान्य
- औषधे
- कपडे
- इंधन
- भविष्यकालीन बचत

कुटुंबाच्या अंदाजपत्रकाविषयी काही विशेष

- कुटुंबाचे अंदाजपत्रक हे त्या कुटुंबाच्या गरजांनुसार साकारणे आवश्यक
- अनपेक्षित येणाऱ्या समस्यांवर(आजारपण,अपघात,मृत्यू) मात कार्व्यासाठी बचत हा अंदाजपत्रकाचा आवश्यक घटक
- उत्पन्नापेक्ष खर्च अधिक झाल्यास घाबरून ण जाता खर्च कमी करून अंदाजपत्रकाचा पुन्हा आढावा घेणे.
- वेळोवेळी अंदाजपत्रक तपासून पाहणे.

तुटीचे अंदाजपत्रक

जमा	रुपये	खर्च	रुपये
श्री.केदार यांचा व्यावसायिक नफा	२०,०००	गृहकर्जाचा हप्ता	१०,०००
पत्नीचे वेतन	१२,०००	शैक्षणिक खर्च	२,६००
वडिलांचे निवृत्ती वेतन	३,०००	विम्याचा हप्ता	३,०००
		दुध,अन्न-धान्य इ.वरील खर्च	९,०००
		विजेचे बिल	१,८००
		दूरध्वनी बिल व भ्रमणध्वनी खर्च	२,५००
		प्रवास खर्च	२,८००
		वैद्यकीय खर्च	१,०००
		इतर किरकोळ खर्च	३,८००
		एकूण खर्च	३६,५००
+श्री.प्रसाद यांचेकडून उधार घेतले	१,५००	-श्री.प्रसाद यांचेकडून उधार	१,५००
एकूण	३५,०००	एकूण	३५,०००

संतुलित अंदाजपत्रक

जमा	रुपये	खर्च	रुपये
श्री.सचिन यांचे वेतन	१५,०००	घरभाडे	७,०००
पत्नीचे उत्पन्न	७,०००	शैक्षणिक खर्च	१,५००
वडिलांचे निवृत्तीवेतन	३,०००	विम्याचा हप्ता	२,५००
		दुध,किराणा व इत्यादी खर्च	६,०००
		वीज बिल	१,०००
		भ्रमणध्वनी खर्च	१,०००
		प्रवास खर्च	२,०००
		वैद्यकीय खर्च	१,०००
		इतर किरकोळ खर्च	३,०००
		एकूण खर्च	२५,०००
		+ शिल्लक	०००००
एकूण	२५,०००	एकूण	२५,०००

शिलकीचे अंदाजपत्रक

जमा	रुपये	खर्च	रुपये
श्री. अनिल यांचे वेतन	२६,०००	गृहकर्जाचा हप्ता	१०,०००
पत्नीचे वेतन	१०,०००	शैक्षणिक खर्च	५,०००
घराचे भाडे	१०,०००	विम्याचा हप्ता	४,०००
		दुध,अन्न-धान्य व इतर	१०,०००
		विजेचे बिल	२,५००
		दूरध्वनी व भ्रमणध्वनी खर्च	२,५००
		प्रवासी खर्च	२,८००
		वैद्यकीय खर्च	२,०००
		इतर किरकोळ खर्च	५,०००
		एकूण खर्च	४३,८००
		+शिल्लक रक्कम	२,२००
एकूण	४६,०००	एकूण	४६,०००

निष्कर्ष

- वरील उदाहरणात कुटुंबाचे उत्पन्न खर्चापेक्षा अधिक आहे.
- म्हणून आपण हे अंदाजपत्रक शिलकीचे आहे असे म्हणू शकतो.

चांगले अंदाजपत्रक कशाला म्हणायचे?

- जे अंदाजपत्रक कुटुंबावर आलेल्या आर्थिक समस्यांमध्ये कुटुंबाचे संरक्षण करते.
- कुटुंबात येणाऱ्या पैशाचे योग्य व्यवस्थापन करते.
- जे अंदाजपत्रक कुटुंबाच्या आवश्यक गरजा पूर्ण करते.
- जे अंदाजपत्रक कुटुंबाचे खर्च आटोक्यात ठेऊन बचतीला वाव देते.
- जे अंदाजपत्रक कुटुंबामध्ये आर्थिक स्थैर्य निर्माण करते.

यावरून आपल्यास मिळणारा संदेश

आपल्या कुटुंबाच्या आनंदासाठी,अंदाजपत्रक तयार करणे ही आर्थिक नियोजनाची मुलभूत पायरी आहे.

उपक्रम

उपक्रम

- अंदाजपत्रकाची आपल्या जीवनातील आवश्यकता या विषयावर आपल्या वर्गात चर्चा करा.एका गटाने अंदाजपत्रकाची आवश्यकता आहे याच्या बाजूने आपली करणे द्यायची आणि दुसऱ्या गटाने अंदाजपत्रक गरज नाही याविषयी आपली बाजू मांडा.